

BŰNMEGELŐZÉS A NEUMANN JÁNOS EGYETEMEN

CRIME PREVENTION AT JOHN VON NEUMANN UNIVERSITY

Molnár Edina ^{1*}

¹ Alapismereti és Szakmódszertani Tanszék, Pedagógusképző Kar, Neumann János Egyetem, Magyarország

Kulcsszavak:

bűnmegelőzés
pedagógusképzés
multiplikátor képzés

Keywords:

crime prevention
pedagogical education
multiplier training

Cikktörténet:

Beérkezett 2019.07.17.
Átdolgozva 2019.07.22.
Elfogadva 2019.07.31.

Összefoglalás

2017-2020-ig a Neumann János Egyetem Pedagógusképző Kara a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács segítségével fokozatosan bevezeti képzési rendszerébe a bűnmegelőzési ismeretek oktatását azzal a céllal, hogy a leendő pedagógusokat felkészítse a gyerekekkel, fiatalokkal való foglalkozásra ezen a területen. Ezen folyamat lépéseit és tapasztalatait mutatja be a cikk, példákkal és ajánlott irodalommal az érdeklődők számára.

Abstract

Until 2017-2020, the Faculty of Teacher Training of John von Neumann University, with the help of the National Crime Prevention Council, will gradually introduce the education of crime prevention into its training system in order to prepare prospective teachers for dealing with the child and young people in this field. The steps and experiences of this process are presented in the article with examples and recommended literature for those interested.

1. Bevezetés

A 2017/2018-as tanév II. félévében a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács (NBT) munkatársai a Neumann János Egyetem Pedagógusképző Karán választható tantárgyként, „Bűnmegelőzés az iskolában” címmel intenzív, három napos tréninget tartottak, mely az egyetem minden hallgatója számára meghirdetésre került.

2018. végén a Magyar Rektori Konferencia közreműködésével az NBT több felsőoktatási intézménnyel együttműködési megállapodást kötött, melyben vállalták, hogy a pedagógusképzést folytató karokon oktató kollégákat kiképezik a „Bűnmegelőzés az iskolában” című tárgy oktatására. Ennek keretében 2019. márciusban egy országosan szervezett multiplikátor képzésen vehettek részt azok, akik vállalták, hogy a tárgyat önállóan vagy egy NBT által delegált szakember segítségével oktatni fogják a saját intézményükben.

A 2018/2019-es tanévtől kezdődően a Neumann János Egyetem Pedagógusképző Kara vállalta, hogy tanévenként egy alkalommal, az őszi félévben meghirdeti a kurzust.

2. A “Bűnmegelőzés az iskolában” választható kurzus tapasztalatai

A gyakorlatban dolgozó pedagógusok gyakran nincsenek tisztában azzal, hogy ha tanúi lesznek valamilyen bűncselekménynek vagy szabálysértésnek, mit kell tenniük. A kurzus egyik célja, hogy a leendő pedagógusokat megtanítsa felismerni a különböző bűncselekményeket és felkészítsen ezek

* Kapcsolattartó szerző. Tel.: +36 56 510 300
E-mail cím: molnar.edina@pk.uni-neumann.hu

megelőzésére. Ennek érdekében először is a bűnmegelőzéshez kapcsolódó fogalmak tisztázása történik meg a Büntető Törvénykönyv alapján, úgy mint bűn, tettes, tettestárs, bűnsegéd, bűncselekmény, stb.

Az alapfogalmak után az áldozattá és az elkövetővé válás okai és megelőzési lehetőségeik kerülnek sorra, majd egyes bűncselekmény-típusok – pl. a fiatalokra jellemző bűncselekmények – részletes bemutatása és megtapasztalása következik.

A kurzust az NBT javaslatára intenzív tréningként érdemes megtartani, mert így lehetőség van az élménypedagógia alkalmazására is, vagyis a hallgatókat kimozdítva a komfortzónájukból olyan helyzetek megoldása elé állítjuk, amely adott esetben akár kellemetlen élményeket is okozhat, de amely élményeknek az átélése segítséget nyújt a folyamatok megértésében.

A hallgatók nem csak szakmai, hanem módszertani segítséget is kapnak a kurzus során. Tréningvezetési gyakorlatokat láthatnak és csinálhatnak maguk is, különböző csoportfeladatokban vehetnek részt, ezeket a módszereket később az iskolai gyakorlatukban is felhasználhatják. Számos, az NBT által készített bűnmegelőzési kisfilmet feldolgoznak az oktatókkal közösen, amelyet később szintén használhatnak az iskolai gyakorlatukban. A módszertani segítség kiteljesedése a harmadik napon egy dupla órás, gyerekekkel végzett foglalkozás megnézése akvárium helyzetben. Itt élőben láthatják a hallgatók, hogy az általuk is elvégzett feladatok hogyan alkalmazhatók a fiatalabb korosztályon, esetleg milyen adaptációra van ahhoz szükség, hogy a résztvevői életkornak megfelelő legyen a foglalkozás.

A részletesen bemutatott bűncselekmények és megelőzési helyzetek, szinterek a következők: a fiatalok által leggyakrabban elkövetett bűncselekmények, vagyon elleni bűncselekmények, bulizás, függőségek, kábítószeres, pszichoaktív szerek és ezek fogyasztásának okai, megelőzési lehetőségeik, az internet veszélyei, az iskolai agresszió, erőszakmentes konfliktuskezelés, családon belüli erőszak, a gyermekvédelmi jelzőrendszer működése.

Összességében a választható tárgy célja, hogy a leendő pedagógusokat felkészítse bűnmegelőzési foglalkozások, osztályfőnöki órák tartására. A tárgy bűnmegelőzési elméleti és gyakorlati ismereteket kíván elsajátíttatni a leendő pedagógusokkal, hogy az elkövetővé és áldozattá válás témaköreiben önállóan képesek legyenek tanórát tartani. További cél, hogy a hallgató ismerkedjen meg a bűnmegelőzési kisfilmekkel, és legyen képes a prevenció médiumainak alkalmazására elméletben és gyakorlatban. A tárgy további célja, hogy a hallgató megismerje, felelevenítse a kompetenciafejlesztő és a tapasztalati tanuláson alapuló tanulás-szervezési módszereket, képes legyen a konstruktív pedagógia módszertani alapjainak alkalmazására. A kurzus fejlődjön problémamegoldó képessége, előadókészsége, javuljon interperszonális kommunikációs és önérvényesítési képessége, erősödjön társas támogatási képessége, a tolerancia, a másság elfogadása.

A kurzus elvégzése után a hallgatók a következő kompetenciák birtokába kerülnek:

a) Tudás: a hallgató ismeri az órák megtartásához szükséges jogi fogalmakat, mint pl. bűncselekmény, szabálysértés, tettes, részes, felbújtó, bűnsegéd, sértett, elkövető, és tudja ezeket a fogalmakat használni, alkalmazni. Ismeri az áldozattá válás leggyakoribb módjait a fiataloknál, és tud módszereket ezek megelőzésére. Ismeri a fiatalok elkövetővé válásának leggyakoribb módjait, és tud módszereket ezek megelőzésére.

b) Képesség: a hallgató tudja a konstruktív pedagógiai módszereket alkalmazni a bűnmegelőzési foglalkozásokon, képes bűnmegelőzési foglalkozásokat tartani, képes csoportfeladatokat szervezni és lebonyolítani.

c) Attitűd: a hallgatóban erősödik a társas támogatás képessége, a tolerancia, a másság elfogadása.

d) Autónomia és felelősség: a hallgató önállóan meg tudja tervezni egy osztály vagy közösség bűnmegelőzési oktatását, össze tudja állítani ennek fő témaköreit és módszereit.

A kurzus félévközi tanulmányi követelményei: aktív részvétel az intenzív tréningfoglalkozásokon, valamint a bűnmegelőzési kisfilmekre épülő, minimum 1, maximum 2 tanévre szóló tanmenetet kell készíteni a hallgatóknak, amelyben meghatározzák, hogy az általuk választott korcsoport számára milyen foglalkozási keretben, időtartamban, mely bűnmegelőzési témaköröket és hogyan kívánják feldolgozni.

A kurzust elvégzett hallgatók elmondása szerint a tréning érdekes és élvezetes volt, a három napig tartó intenzív tanulás egyáltalán nem volt fárasztó. Kiemelték az NBT oktatók szakmai felkészültségét és motiváltságát.

3. A multiplikátor képzés tapasztalatai

2019. márciusban 11 intézmény oktatói vettek részt a multiplikátor képzésen, melynek célja az oktatók felkészítése volt a pedagógushallgatók számára tartott választható kurzus oktatására.

Az öt napos képzésen a bűnmegelőzési szakmai ismereteken túlmenően – amelyek feldolgozása tréningfeladatok formájában történt – önismereti, kommunikációs gyakorlatokon is részt vettünk. A tréning pedagógiai-pszichológiai módszertanát az élménypedagógiai gyakorlatok adták, amikre résztvevőként, illetve leendő trénerként is reflektálhattunk.

A tréning elvégzése után óriási mennyiségű segédanyagot kaptunk, 100 körüli feldolgozható kisfilmet, a tréninggyakorlatok leírásait, az órák prezentációit.

Izeltőként a kábítószerfogyasztás megelőzésének feldolgozásához például az alábbi esettanulmányok használhatók fel a pedagógushallgatók felkészítése során:

„Először csak kíváncsiságból, a buli kedvéért, mert unatkoztunk. Kalandvágy, talán ez is mögötte szólt. Szerettem volna valami izgalmat átélni. Valamit, ami megmozgat. Megtetszett az idősebbek társasága. Aztán egyre több és több kellett. Volt, hogy mellettem rosszul lettek, mégse álltam le. Nem volt igazán céloom. Egész nap az anyag után rohagáltam. Belefáradtam. Semmi más nem kellett. Semmi más nem érdekelt. A családom elfordult tőlem, a barátaim szintén. Aztán elvonóra kerültem. Borzasztó volt. Folyt a nyálam, az orrom, reszkettem. Most már meg akarok gyógyulni! Szeretnék újra az emberek közé tartozni. Akarom újra a családomat. Hibáztam, de már nagyon nehéz a visszaút.”

„Ritkán foglalkoztam a fiammal. Sajnos a munka lekötött teljesen. Alig láttam. A férjemtől már elváltam. Alkoholista volt és bántalmazott minket. A fiam eleinte mindenben segített, aztán történt valami. A fűvezés hatására egy rendes, segítőkész emberből egy bunkó, éretlen, ferde gondolkodású lénygé vált. Az ember szót nem használnám rá. Hiszen semmi nem érdekelt, sem a család, sem az iskola, sem a barátok. Csak az számított, ami neki kellett. Most kórházban van. Gyógyszerekkel kísérleteznek rajta, hogy emberibb formát tudjon öltetni.”

„A fiúk csak egyszer próbálták ki. A parkban, haveri körben. Nem akartak kimaradni belőle. Miért? Mert akkor nyúlnak titulálták volna őket a többiek. Beleszívta, letüdözték. Majd szép lassan rosszul lettek. Nem kaptak levegőt, nagy nyomást éreztek a légutak irányából, Kvarchomok volt hozzákeverve a fűhöz. De ők ezt nem tudták. A légutak viszont nem záródtak le. Valószínűleg az anyag miatt. A tüdőlebenyük megsérült, a két fiú az intenzív osztályra került. Hajszálon múlt az életük.”

„A 14 éves fiú nem találta a helyét, nem találta meg a számításait. A családjából kivették, gyermekotthonba került. Majd onnan nevelőszülőkhöz, onnan újra nevelőotthonba. Rendszeresen elszökött az otthonból. Hol egy, hol több napra is eltűnt. Megismerkedett pár helybeli sráccal. Nem is sráccal, felnőt férfivel. Ők ajánlották neki. >Szívj öngyújtógazt és minden rendben lesz.< A srác szippantott egyet, majd kettőt. Hirtelen a torkához, majd a mellkasához kapott. Nem kapott levegőt. Nem tudta, mi történik. Csak annyit érzett, hogy elsötétedik a világ. A felnőttek már rég eltűntek. Otthagyták egyedül. A tüdeje lefagyott, a levegő elfogyott. A halál délután állt be.”

„A lány ismerte őket. Helybeliek voltak, s vicces csapat. Jó volt velük bulizni. Most is együtt voltak a fővárosi éjszakában. Hirtelen egyikük elővett egy pár tablettát. Nem ismerte mi ez, és milyen érzés elfogyasztani. DE KI AKARTA PRÓBÁLNI. Mikor beszédte, kis idő múlva érezte, szíve hevesebben ver. Szinte már kalapál. Egyre inkább elvesztette az önkontrollt. Nem tudta, mi van a szívével. Hirtelen összeesett, és soha többé nem kelt fel a földről. 17 éves volt. Célokkal, tervekkel, vágyakkal. De egy tablettát ezt mind elvette tőle. A tablettát mindent összetört. Nem hallotta már az orvos megállapítását: a halál oka szívinfarktus.”

A multiplikátor képzésen is részt vettünk egy bemutató foglalkozáson, amelyen nyolc 13-14 éves fiatal vett részt. A foglalkozás témája a barátválasztás volt, melyet a következőképpen dolgozott fel a trénerünk:

Barátválasztás, értékek, célok – beszélgetés célokról, jövőről, döntésekről, döntési helyzetekről, értékrendről, befolyásolásról, befolyásolhatóságról, hobbiról-

1. Az említett fogalmak mentén felvezető beszélgetés, ötletbörze, illetve a csapat/osztály megismerése;

2. Miért fontos, hogy legyen célunk? Miért fontos, hogy legyen hobbink, vagy egy-két ember az életünkben, akivel bármit megbeszélhetünk? Miért szoktak az emberek feszültek lenni? Miért gond a feszültség? Mi a helyzet a problémákkal? Hogyan lehet megoldani a problémákat? A céltalanság és az unalom miért veszélyes?

3. Mi az érték számotokra? Mi jelenti azt?

4. Unalom rossz tanácsadó? Miért?

5. Miért fontos a közösség? Milyen kapcsolatok fontosak számunkra? Miért kell megválogatni a barátainkat? Van-e olyan, hogy rossz baráti kör? Miért lehet rossz? Mitől rossz? Ki mit szeret a barátjában? Meg kell változtatni a barátot? Mi a különbség haver és barát között? A barát befolyásolni tud minket? Miért? Ki tett már veszélyes dolgot a barátja biztatására? Tettél már olyat, amit megbántál? Miért nehéz nemet mondani egy barátnak? Mitől félünk?

6. Barátválasztás – csoportmunka – tulajdonságlapról: 4 fő tulajdonság kiválasztása kártyáról, kiscsoportban (Mi alapján választottátok ki a tulajdonságokat? Hogyan győztétek meg egymást? Miért ilyen egy jó barát?)

7. Jégtörésnek több olyan játékot is lehet alkalmazni, melynek lényege a csapatépítés, a kollektíva és a kommunikáció.

8. Döntés – befolyás – döntési helyzet (Indulat, féltékenység-düh, alkohol, egyéb szer, net) – gondolkodást befolyásolják (együtt összegyűjtjük, és mindegyikre mondunk egy példát)

9. Példa indulatjátékra: sport (fekvőtámasz, guggolás, helyben futás az osztályteremben) 2-3 perc, majd oldjon meg egy finommotorikus tevékenységet – nehezebb lesz (közben lehet üvölni a stresszokozás miatt, mint egy kiképző). El kell magyarázni, hogy az indulatot az adrenalin nevű hormon szabályozza, mely sporttevékenység során jó, hisz a segítségével a teljesítmény növekszik, és csak az adott cselekményre koncentrálnak; viszont düh esetén szintén elfelejtjük céljainkat, terveinket és csak a dühre koncentrálnak, azaz könnyen hozhatunk rossz döntést.

10. Kérdések: Hogy érezted magad? Miért nehezebb koncentrálni? Miért nehezebb döntést hozni? Miért nehezebb tevékenykedni?

11. Drámapedagógia – szituáció színpadra vitele (féltékenységgel kapcsolatos szituáció, a tréner játssza a megbántott és elhagyott fiút. Van egy barátja, akinek elmeséli, mi történt, majd felhúzza magát az emlékek felidézése alatt – új baráttal verekedés, majd halál – itt fontos, hogy a szituációba bevont diák mint barát hogy reagál, ösztönöz vagy leállít. Ezt gyakorolni kell.)

12. Kérdések: Mi történt? Ezt szerette volna? Itt milyen hatással volt a főszereplőre az adrenalin? Mi a közös a sporttevékenységgel? Miért segíti a koncentrációt? Ha az adrenalin hat, hosszabb távra tervezünk és gondolunk?

13. Barátválasztás film – megfigyelési szempontokkal: Ki az a barát? Van-e különbség barát és haver közt? Fontos-e a barátválasztás? A céltalan lógás mivel járhat? Mit vettél észre minden fiatalnál? Egyformák a barátaik? Mit jelent, ha valakinek színes a baráti köre? Milyen értékeket képviselnek? Miért fontosak a célok a film szereplői szerint, s szerinted? (Csoportokban: 1. Barát fogalma, színes baráti kör oka? Mi a közös a két baráti körben? Milyen vonások? 2. Milyen értékeket vehettek észre a filmben? Miért és hol lesznek fontosak? 3. Célok, céltalan lógás. Fogalmak: barát, haver, egyéniség, kortársak hatása.) Activity szavakkal (büntetés, biztonság, bűncselekmény, szabály, bizalom, barát, elkövető, áldozat, indulat, drog, cél, internet, börtön)

14. Bizalomjáték (fényképes, vagy bizalomharang) – fénykép alapján két csoportban válasszanak ki számukra bizalomgerjesztő embereket (szimpátia). Minden csoport kapjon 7-8 arcképet, ebből egy kisebb bűncselekmény elkövetője legyen, egy ártatlan, a többi fajsúlyos elkövető.

15. Válassz ki két embert és helyezkedj úgy a teremben, hogy a kiválasztott két emberrel mindig ugyanolyan távolságban legyél – konklúzió: az élet bizonytalan, állandó változások, de vannak fix pontok az életükben, akik ha segítenek, akikre ha hallgatunk, bármit elérhetünk.

16. Összefoglaló kérdések, megerősítések, reflexió. Felelősség kérdése: Ki felelős a biztonságomért? A döntéseimért? A barátaimért?

17. Mindenki mesélje el, mit fog legközelebb a barátjával csinálni? 2-3 dolog is lehet. S ezen pozitív gondolatokkal zárjuk az órát.

18. Az első foglalkozások pont a leírt alapfogalmak, egységes fogalomhasználat miatt fontosak (Biztonság, bizalom, felelősség, szabály, barát, haver, ismerős, érték, célok, hobbi, fontos ember, döntési helyzet, befolyás, befolyásolhatóság, döntési helyzet, indulat, szer, net mint befolyásoló tényezők, gondolatok).

A fiatalokkal végzett munka során törekedni kell arra, hogy ők mondják ki a várt válaszokat, ne pedig a pedagógus adja elő/mondja el a megismertetésre szánt fogalmakat.

Ajánlott irodalomjegyzék a „Bűnmegelőzés az iskolában” című kurzus vezetéséhez

- [1] Garamvölgyi László: Bűnmegelőzés-alapú társadalom - Prevenció a XXI. században. Stúdium plusz Könyvkiadó. Budapest, 2015
- [2] Gratzer Gábor, Szabó Henrik, Kispéter Andrea, Kovácsné Vadászi Erika, Sövényházy Edit: Prevenációs médiatár tananyag. Szeged, 2018 (elektronikus tananyag: https://www.mediatar-szeged.hu/images/pdf/Mediatar_tananyag_83_film.pdf)
- [3] Lovász Károly: Élménypedagógia - a teljességre nevelés művészete. Lectum Kiadó, Budapest, 2005
- [4] NBT kiadványok: <https://bunmegelozes.info/hu/nbt-kiadvanyok>
- [5] 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről